

Nr 24

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckta motioner angående införande av kvinnlig tronföljd.

Konstitutionsutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft nedanstående vid innevarande års riksdags vårsession väckta, till utskottet hänvisade motioner, vilkas behandling uppskjutits till höstsessionen, nämligen

1) de likalydande motionerna nr 57 i första kammaren av fru *Hamrin-Thorell m. fl.* och nr 75 i andra kammaren av herr *Nyberg m. fl.*, i vilka hemställts, »att riksdagen måtte besluta att statschefsämbetet i Sverige skall kunna innehas av man eller kvinna, dock att nu aktuell succession i fråga om kronprinsen inte bör brytas, samt att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära förslag till grundlagsändringar härom i samband med den kommande författningsreformen»;

2) de likalydande motionerna nr 390 i första kammaren av herr *Virgin m. fl.* och nr 467 i andra kammaren av herr *Heckscher m. fl.*, i vilka hemställts, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning och förslag beträffande de grundlagsändringar som erfordras dels för att kvinnlig tronföljd skall kunna genomföras senast i samband med den förestående författningsreformen, dels för att i övrigt genomföra de förslag», som upptagits i motionerna, avseende möjlighet för kvinna att vara regent samt ordförande i tillförordnad regering; samt

3) motionen nr 803 i första kammaren av herrarna *Enarsson* och *Per Petersson*, vilken väcktes i anslutning till Kungl. Maj:ts proposition nr 140 med förslag till vissa grundlagsändringar och vari hemställts, att riksdagen måtte i samband med behandlingen av denna proposition bifalla den i motionerna under 2) ovan gjorda hemställan.

Beträffande motiveringarna får utskottet hänvisa till motionerna.

Gällande rätt. Enligt § 1 *regeringsformen* skall riket styras av en konung och vara ett arvrike med den arvsföljd, som är fastställd i *successionsordningen*. Denna gäller endast för dynastien Bernadotte. Tronföljden är enligt *successionsordningen* agnatisk, d. v. s. förmedlas uteslutande genom män till män. Den är vidare lineal, d. v. s. går i rätt nedstigande led, så länge agnatiska efterkommande finnas till avliden konung, och bland des-

sa efter primogenitur, d. v. s. först till de förstfödda och därefter till de övriga i den ordning de står den avlidne närmast. Om konungahuset på manliga linjen skulle utslockna, skall riksdagen välja nytt konungahus med bibehållande av nuvarande regeringsform (§ 94 regeringsformen och § 9 successionsordningen).

Frågans tidigare behandling. I en motion till 1952 års riksdag hemställdes om utredning rörande sådana grundlagsändringar som, utan rubbning av successionsrätten för de tre då levande prinsarna, möjliggjorde arvsrätt till tronen för kvinnliga medlemmar av konungahuset samt rätt för dem att vara regent, ordförande i tillförordnad regering, förmyndare eller medlem av förmyndarregering för omyndig konung. Utskottet framhöll i utlåtande (nr 19) över motionen, att det förtjänade övervägas, huruvida gällande grundlagsbud, som utesluter kvinnlig tronföljd och som icke heller, då konungahuset utslocknat på manliga linjen, medger val av regerande drottning, kunde anses tillfredsställande. Spörsmålet syntes emellertid böra komma under omprövning i ett vidare sammanhang, varvid även övriga i motionen upptagna frågor borde beaktas. Utskottet förutsatte, att regeringen hade sin uppmärksamhet riktad på de berörda spörsmålen och toge de initiativ, som kunde påfordras. Med hänsyn härtill ansåg utskottet sig sakna anledning att tillstyrka någon framställning i ämnet från riksdagens sida. Motionen avslogs av riksdagen i enlighet med utskottets hemställan.

Författningsutredningen. I motiven till dess förslag till ny regeringsform (SOU 1963: 17) framhåller författningsutredningen, att den icke haft i uppdrag att pröva principfrågan om statsformen, och att dess förslag utformats i enlighet därmed och utan diskussion av statsformen. Endast två särskilda frågor har upptagits, som avser konungahuset och konungens person. *Dels* har utredningen förordat, att stadgandena om skyldighet för riksdagen att i händelse av konungahusets utslocknande utse nytt konungahus skall utgå, enär det syntes utredningen lämpligt, att riksdagens handlingsfrihet i ett dylikt läge ej är på förhand beskuren. *Dels* har utredningen föreslagit en höjning av konungens behörighetsålder. På de med tronföljden sammanhängande frågorna har utredningen däremot, av nyss anförda skäl, ej ingått. Tre ledamöter har emellertid i ett särskilt yttrande upptagit spörsmålet om kvinnlig tronföljd och uttalat, att bibehållande av ett könsstreck vid tillsättande av statschefsposten enligt deras mening icke kan försvaras, varför kvinnlig tronföljd bör införas, dock utan brytande av nu aktuell succession.

Vid innevarande års riksdag har Kungl. Maj:t i propositionen nr 140 upptagit vissa begränsade frågor, vilka behandlats i författningsutredningens förslag och vilkas lösning icke kunnat anses föregripa en mera allmän

författningsrevision, däribland den nyssnämnda frågan om konungens behörighetsålder. Med vissa ändringar har propositionens förslag på konstitutionsutskottets hemställan av riksdagen antagits som vilande. De spörsmål angående tronföljden, som rests i de föreliggande motionerna, behandlades ej i samband med nämnda proposition.

Utskottet. De i förevarade motioner upptagna frågorna om tronföljden berör uppenbarligen mycket nära principfrågan om statsformen. De bör därför betraktas i ett vidare sammanhang. Frågan om en genomgripande författningsreform är för närvarande föremål för överläggningar. Utskottet finner sig icke böra tillstyrka en framställning från riksdagens sida, vilken skulle föregripa dessa överläggningar. Utskottet hemställer därför, att

- 1) motionerna I: 57 och II: 75; samt
 - 2) motionerna I: 390 och II: 467 samt I: 803
- icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 28 oktober 1964

På konstitutionsutskottets vägnar:

TORSTEN ANDERSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Torsten Andersson, Damström, fru Segerstedt Wiberg*, herrar Georg Pettersson, Olsén*, Erik Olsson*, Hernelius, Dahl*, Källqvist och fröken Stenberg; samt

från andra kammaren: herrar Spångberg, von Friesen, Adamsson*, Bengtsson i Halmstad, Nilsson i Östersund, Braconier, Henningson*, Svenungsson, Wahlund och Wedén.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herrar *Torsten Andersson, Hernelius, Källqvist*, fröken *Stenberg*, herrar *Braconier, Svenungsson, Wahlund* och *Wedén*, vilka ansett, att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

»Som i förevarande motioner framhållits talar starka skäl för att även kvinnliga medlemmar av konungahuset bör äga arvsrätt till tronen och kunna ifrågakomma som regent och ordförande i tillförordnad regering. Då dessa spörsmål icke blivit föremål för författningsutredningens behandling, bör en utredning nu komma till stånd rörande de grundlagsändringar,

som erfordras för uppnående av likställighet mellan manliga och kvinnliga medlemmar av konungahuset i berörda hänseenden. Nu gällande succession bör emellertid icke brytas. Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 57 och II: 75, I: 390 och II: 467 samt I: 803, besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag angående sådana grundlagsändringar, som erfordras för att bereda kvinnliga medlemmar av konungahuset arvsrätt till tronen, dock utan brytande av nu gällande succession, samt behörighet att vara regent och ordförande i tillförordnad regering.»

TÖRSTEN ÅBERGSSON